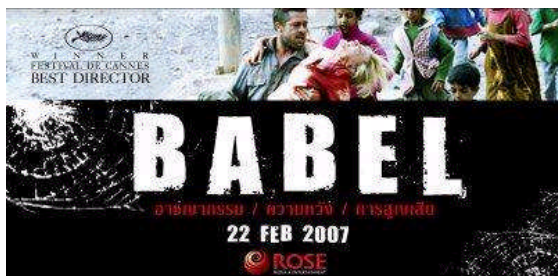

Motiver og temaer i "Babel"

- *et studiemateriale*

Af mag. art. Bo Torp Pedersen

Motiver og temaer i "Babel"
- et studiemateriale
Af mag. art. Bo Torp Pedersen

- et studiemateriale fra "Kirke og Film", januar 2008
www.kirkeofilm.dk
Manuskript: Bo Torp Pedersen
Layout: Arne Kristoffersen
Må kun udleveres til foreningens medlemmer

Indledning

Dette studiemateriale er opbygget omkring følgende spørgsmål:

- Hvorfor hedder filmen "Babel"?
- Hvad omhandler den ene Babel-historie i Bibelen?
- Hvad omhandler den anden Babel-historie i Bibelen?
- Hvordan fremtræder 'den babyloniske forvirring' i den måde, filmen er fortalt på?
- Hvad omhandler de tre historier i filmen set hver for sig?
- Hvad forbinder de tre historier med hinanden – åbenlyst og dybere set?
- Hvad er filmens verdensbillede og budskab?
- Hvordan forholder filmens 'budskab' sig til de bibelske historier?

Film og Bibel (1)

Når den mexicanske filminstruktør Alejandro Iñárritu i 2006 udsender en film med titlen "Babel", kan vi godt gå ud fra, at filmens historie har ét eller andet med de bibelske Babel-fortællinger at gøre. Der er nemlig ikke noget konkret Babel eller Babylon i filmen: Der er ikke noget i filmens handlingsgang eller handlingens geografi, som 'hedder' Babel eller Babylon. Titlen "Babel" må altså tages i overført betydning – i den forstand, at instruktøren vil have os til at overføre tanker fra Bibelens historier til filmens historie.

Bibelens Babel (1)

Babel er navnet på oldtidsbyen og Babylon på landet, der lå i det sydlige Mesopotamien. I Bibelens første del, Det gamle Testamente, Første Mosebog (Genesis), kapitel 11, finder vi historien om Babelstårnet. Her fortælles det, at menneskene i Babylon samlede kræfterne om at bygge en by og et tårn for at skaffe sig et evigt ry. Men Gud greb ind over for menneskehedens hovmod eller overmod og forvirrede dem, så de ikke længere talte samme sprog. De var således ikke i stand til at fuldføre projektet. Fortællingen er baggrund for udtrykket "babylonisk forvirring". Arkæologisk og kulturhistorisk véd vi nu, at der i Babels store byer ved siden af hovedtemplet lå et højt tempeltårn. Måske var disse tårne tænkt som en forbindelse fra jord til himmel, og under alle omstændigheder var de baggrund for den bibelske fortælling.

Historien begynder med denne sætning: "Hele jorden havde samme sprog og samme tungemål..." Det er altså urtilstanden, den oprindelige situation. Historien om Babelstårnet og Guds indgreb bliver således for det første en syndefaldshistorie – ligesom historien om Adams og Evas fordrivelse af Paradiset – en historie om menneskers trang til at være som Gud og om Guds straf for menneskenes ulydighed. For det andet er historien om Babelstårnet en mytologisk historie, der skal forklare, hvorfor menneskene ikke blot er spredt ud over hele jorden, men også taler forskellige sprog.

Urtilstanden er en ideel harmoni - en tilstand, hvor alt er klart, og hvor alle forstår hinanden. Men den tilstand brydes, og den bibelske historie taler om, at Gud "forvirrede sproget". Med andre ord: I den nye tilstand er alt ikke klart, og alle kan ikke forstå hinanden. Vi må forstå Bibelen sådan, at det er den tilstand, verden lever i den dag i dag: Forvirringen og uklarheden er virkeligheden – også vor virkelighed.

Bibelens Babel (2)

Bibelen vender i Johannes' Åbenbaring (Apokalypsen) stærkt tilbage til Babel og Babylon. Her identificeres det store Babylon med "fald", "utugt", sammenstyrtning, "moder til skøgerne og jordens afskyeligheder", "bolig for dæmoner", "urene ånder", m.v. (Åb. 14, 8; 16, 19; 17, 5; 18, 2). Det beskrives i malende vendinger, hvordan dette syndefaldets Babylon rammes af Guds "harmes og vredes vin", af Guds dom, og derfor skal Babylon tilintetgøres (Åb. 18, 10; 18, 21).

Det er dramatiske visioner, som nok kunne friste en filmproducer eller –instruktør, men det er tilsyneladende ikke en del af Alejandro Iñárritus vision eller verdensbillede. Filmen beskriver ikke så meget en verden dømt til undergang som en verden i en tilstand af forvirring, jfr. udtrykket "babylonisk forvirring".

Filmens konstruktive forvirring

Iñárritu inddrager os filmtilskuere i hans udgave af den babylonske forvirring allerede på den måde, han har opbygget filmens forløb. "Babel" er en film, der er opbygget af tre forskellige handlingstråde. Hver handlingstråd har sine personer og sine steder – i dette tilfælde:

- 1) nogle familier, nogle børn som er hyrder, samt nogle turister i Marokko;
- 2) en barnepige, nogle børn og andre mennesker nord og syd for grænsen mellem USA og Mexico;
- 3) en politimand, en far, en døvstum datter og hendes veninder i Japan.

Men handlingstrådene fremtræder sammenfiltret i filmens forløb, og vi skal selv identificere de tre historier, og vi skal selv finde ud af, hvad de tre historier har med hinanden at gøre. Vi skal selv finde frem til, om der er en mening i eller med denne forvirring.

Ekskurs

Instruktøren har ikke gjort det let for os. Men generelt er denne fortællemåde ikke ukendt i løbet af filmens verdenshistorie, og heller ikke ukendt i nyere tids film. Iñárritu kender sikkert udmærket til film af instruktøren Robert Altman fra USA. Altmans film "Short Cuts" fra 1993 er en stribe af små historier eller vignetter, som har meget lidt med hinanden at gøre, men tilsammen udgør de en mosaik om forskellige menneskers ulykkelige tilværelse forskellige steder i det sydlige Californien. I 1993 var Altman blevet så berømt en filmmager, at han kunne få kendte stjerner til at medvirke, og derfor er filmen også blevet set af mange. Om ikke andet, så er "Short Cuts" nærmest en opslagsbog i 1990'ernes Hollywood-stjerner.

En langt mere indholdsrig film, som er fortalt på denne måde, er Paul Thomas Andersons "Magnolia" fra 1999. Det er en meget lang og krævende film, men dens handlingstråde og parallelhistorier bliver udfoldet overbevisende og stærkt. I én handlingstråd følger vi en døende ældre mand og hans plejer, i en anden handlingstråd mandens søn, spillet af Tom Cruise, der gør sig som perfid kvindehader; i en tredje handlingstråd en dreng og hans far, som presser ham til deltagelse i et quiz program på tv; i en fjerde handlingstråd følger man quiz-værten privat, hvor han bærer på en frygtelig hemmelighed; i en femte følger vi en politimand, som kæmper med sin gudstro og meningen med sit arbejde.

"Magnolia" lader i filmens løb de forskellige handlingstråde berøre og krydse hinanden, jfr. titlen, som er et gadenavn og henviser til en gade, hvor personernes veje krydses. Også i denne film er der en bibelsk henvisning, idet filmen i en meget overraskende og mærkelig scene lader det regne med levende frøer fra himlen. Det er hentet fra fortællingen i Anden Mosebog (Exodus), kapitel 8, hvor Gud giver Moses og Aron magt til at lade en hærsker af frøer kravle ud over hele Ægypten - den anden af Ægyptens ti plager.

Tilbage til Inárritus "Babel"

Vi har altså tre handlingstråde, som vi skal følge, og det er noget af et arbejde som filmtilskuer at skaffe sig klarhed over disse.

1) Marokko-historien om bønderne, børnene og turisterne er blevet beriget med to skuespillere, som mange vil kende, nemlig Brad Pitt og Cate Blanchett. Det gør det måske lettere at leve sig ind i den historie og følge den.

2) Mexico/USA-historien har ingen kendte skuespillere, men udvikler alligevel en historie, som er til at forstå. Barnepigen kommer i et dilemma, da hun tager de børn, hun skal passe i USA, med over grænsen til familiebryllup i Mexico.

3) Den japanske historie er måske den vanskeligste at følge, men så meget er klart, at vi følger en døvstum pige, som er i puberteten, og som har en stærk oplevelse af sin ny-udviklede seksualitet.

Forbindelse og tematik

Men ikke så snart har vi dannet os et vist indtryk af de tre historier hver for sig, før vi anspores til at sætte dem i forbindelse med hinanden, da de netop er vævet sammen i filmens forløb.

Det forbindende element - i meget konkret forstand - mellem de tre historier viser sig i løbet af filmen at være et skydevåben, men mere overordnet kan man formulere filmens tema således: "the chaos of misunderstanding that often afflicts the world and how it can plunge us into confusion and tragedy", jfr. Wilmington (2006).

Man kan gennemgå de tre historier, og i dem alle tre finder man slående eksempler på, hvordan mennesker misforstår hinanden, hvordan adfærd fejltolkes, og hvordan mennesker fordomsfuldt nægter at søge forståelse – med ulykkelige konsekvenser: turisterne og mexicanerne, grænsepolitiet og barnepigens nevø, pubertetspigen og drengene/mændene.

Diskussion

Man kan diskutere, hvor godt og stærkt motiv og tema udfoldes i de tre historier. Selv synes jeg nok, at kommunikationsproblemet gøres 'overtydligt', når teenageren i den japanske historie oven i købet er gjort døvstum, men det opvejes for en stor del af en forbløffende og bevægende skuespilpræstation af Rinko Kikuchi.

Philip French (2007) antyder et andet, beslægtet tema: "Taking in this cleverly contrived story, we steadily become aware of the shared neglect, innocence and playfulness of the two Moroccan boys, the girl in Tokyo and the pre-teenagers in San Diego." Men dette tema forekommer mig højst uligevægtigt udfoldet i de tre handlingstråde, hvis man overhovedet kan sige, at det er 'udfoldet'.

Hvor meget vægt skal man tillægge skydevåbnet? Skal man opfatte det som en 'tilfældig' forbindelse mellem de tre historier, jfr. Hitchcocks berømte MacGuffin-begreb...? Eller kan man tillade sig at tolke våbnet generaliserende som den vold og krig i almindelighed, som vi mennesker gennem historien vedbliver at forfalde til? Hvis ja, nærmer vi os pludselig Bibelens apokalyptiske Babylon-vision.

Philip French (2007) vender og drejer dette tema så klogt, som kun han skrive: "Here, a gun fired more or less at random with no purpose other than to test how far a bullet might go has consequences in Morocco, the United States, Mexico and Japan. The weapon is an American .270 Winchester hunting rifle that has gone from the States to Japan then come into the hands of an elderly Arab in a remote corner of southern Morocco. (...) Babel, however, is not, I think, trying to make yet another assault on gun culture and the armaments industry. The aim is to show what unites people through their natures and aspirations and what divides them through class, culture, politics, the global economy and the terrible gap in communication."

Man kan fristes til overfortolkning af våben-motivet, fordi vi som medlevende filmtilskuere har et naturligt ønske om at få mening i 'galskaben', men filmen er her noget tynd, så vore tolkninger kommer på gyngende grund. LaSalle (2006) er endnu mere forbeholden over for forbindelserne mellem de tre historier: "The connections are just a matter of happenstance. They don't have the quality of inevitability that would make the film into a genuine comment on language and culture (as hinted at by the title), nor do the connections lend the individual stories any extra meaning."

Filmens verdensbillede / budskab

Hvis det er rigtigt, at et biografbesøg til tider kan sammenlignes med kirkegang, må man retfærdigvis spørge, om "Babel" giver os noget at gå hjem med? Et budskab? Har filmen et dybere synspunkt på den 'babylonske forvirring', den skildrer?

Wilmington (2006) foreslår dette budskab: "It's also an argument for truth and sympathy in a dangerous world." Er dette budskabet, vi kan tage med os hjem fra de tre historier, vi har fået præsenteret – sammenvævet i konstruktiv forvirring - i denne film?

Nej, så enkelt er det vel trods alt ikke i filmen? Måske er han for venlig mod filmen, men trods forskellige mulige indvendinger og kritikpunkter mod filmen, synes jeg (igen), at Philip French (2007) giver den bedste sammenfatning af filmen, dens 'budskab' og dens verdensbillede:

"The global village depicted in Babel is a harsh, unfair place. Tourism and mass media have done little to improve mutual respect and understanding. The film does not state this directly, but it dramatizes it in a powerful and moving fashion. The task of re-creating that human unity God destroyed when the Tower of Babel was being built is probably too great, or has been too long neglected. Some will think this film glib and overly schematic. I found it an impressive, beautifully acted work with a tragic sense of life. The formality of its structure controls a seething anger."

Film og Bibel (2)

Man kan diskutere vægtningen i filmen mellem det, som French opfatter som filmens "seething anger", og det, som Wilmington tyder som "argument for truth and sympathy". Begge dele er til stede i filmen. Hvordan kan vi forstå dette i lyset af Bibelens Babel-historier?

Vreden er åbenbar, nemlig Guds vrede over menneskenes dårskab og syndighed. Filmens billede af en verden, hvor mennesker ikke forstår hinanden, men ofte griber til våben og vold, kan som sagt tolkes i 'pagt' med Åbenbaringens skildring af Guds dom over det 'faldne' Babylon, altså den 'faldne' (syndige) menneskeslægt.

I Genesis er det snarere dårskaben, som dømmes: Den dårskab, hvor mennesker hæver os selv og vore idealer derop, hvor jordforbindelsen mistes. Jeg er ikke sikker på, at French har ret i, at filmen taler for at genskabe en eller anden menneskelig enhed, et nyt Babelstårns-fællesskab, men jeg er sikker på, at det ikke er i Bibelens ånd. Dertil er Bibelen for realistisk. Bibelen fortæller os, at idealet/utopien er Guds værk alene: Den ny himmel og den ny jord er Guds (Åb. 21 ff.). Det 20. århundredes totalitære regimer turde i øvrigt rigeligt frygtindgydende illustrere konsekvenserne af menneskelig selvophøjelse.

Litteratur

- Christensen, Harms & Wiberg (1979): Kristendomskundskab. København, Gad, 2. oplag.
 French, Philip (2007): Babel. London, The Observer (Sunday, January 21, 2007)
 LaSalle, Mick (2006): Four stories add up to less than one. San Fransisco, The San Fransisco Chronicle (November 3, 2006)
 Müller, Lisbeth & Mogens (1992): Politikens Bibelleksikon. København, Politiken.
 Nysten, Jes (2006): anmeldelse m.v. på www.kirkeogfilm.dk
 Truffaut, François (1984): Hitchcock. New York, Simon & Schuster (side 136 ff.)
 Wiersbe, W.W. (1996): The Bibel exposition commentary. Wheaton, Victor Books.
 Wilmington, Michael (2006): Babel. Chicago, The Chicago Tribune (November 2, 2006)

Filmfakta

Babel. Produktion: Steve Golin & Jon Kilik, Anonymous Content/Central Films/Dune Films/Zeta Film; Mexico-USA-France 2006. Instruktion: Alejandro González Iñárritu. Manus: Alejandro González Iñárritu og Guillermo Arriaga. Medv.: Brad Pitt (Richard), Cate Blanchett (Susan), Mohamed Akhzam (Anwar) og mange flere.

Spilletid: 143 min.

Dansk biografpremiere: 27. oktober 2006. Udsendt på DVD i Danmark: 24. april 2007.

Dansk udlejning: Nordisk Film. Tilladt for børn over 15 år.

Pressebilleder © Nordisk Film